

DUURZAME ONTWIKKELING VAN HET LANDELIJK GEBIED

Deel 1: Opmaat voor advies

Bijlagenrapport

6 juni 2013

BIJLAGE 1: MIDDELEN LANDELIJK GEBIED IN PROGRAMMABEGROTING

In tabel 1.1. wordt weergegeven hoeveel middelen er voor de jaren 2010 tot en met 2013 in de Programmabegroting zijn begroot per programma. Ook is in een percentage aangeven welk deel een programma uitmaakt van het geheel van programma's. Het programma Landelijk gebied maakt in deze periode tussen 14% en 20% uit van het totaal van programma's.

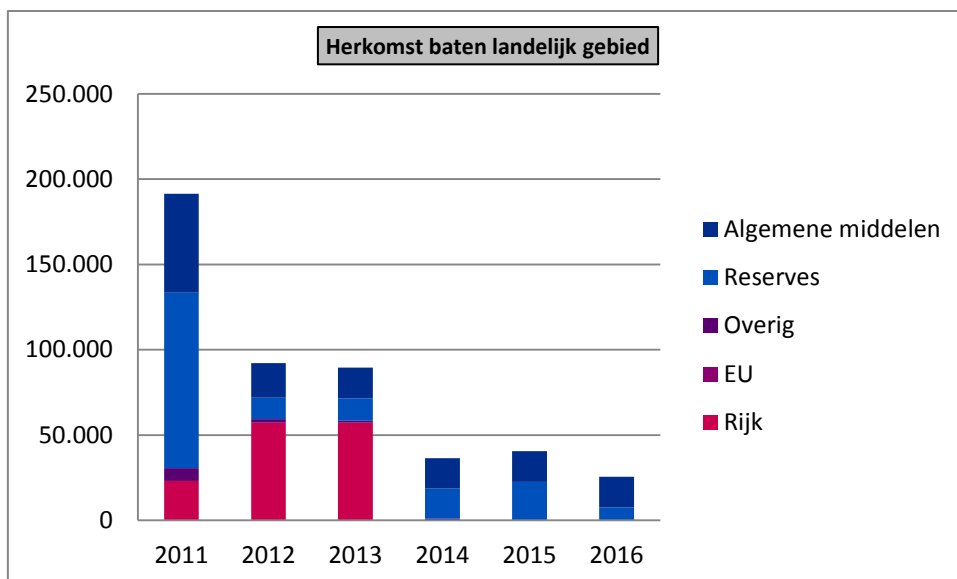
Tabel 1.1. Programmabegroting, begrote lasten per jaar (in miljoenen euro's)

Programma	2010	2011	2012
Ruimtelijke ontwikkeling	16,6 (3,4%)	16,4 (3,0%)	21,8 (5,0%)
Landelijk gebied	70,5 (14,5%)	105,8 (19,3%)	85,2 (19,6%)
Wonen en stedelijke vernieuwing	4,2 (0,9%)	21,8 (4,0%)	3,8 (0,9%)
Duurzaamheid en milieu	29,7 (6,1%)	38,9 (7,1%)	18,1 (4,2%)
Water	9,6 (2,0%)	9,2 (1,7%)	3,1 (0,7%)
Economische zaken en recreatie	19,0 (3,9%)	20,7 (3,8%)	8,7 (2,0%)
Mobiliteit	160,6 (33,0%)	150,5 (27,5%)	143,5 (33,0%)
Samenleving, cultuur en sport	37,4 (7,7%)	37,5 (6,9%)	25,0 (5,7%)
Jeugd, onderwijs en zorg	107,9 (22,2%)	107,0 (19,6%)	97,5 (22,4%)
Bestuur en middelen	31,3 (6,4%)	39,4 (7,2%)	28,7 (6,6%)
Totaal Programma's	486,8 (100%)	547,2 (100%)	435,2 (100%)

Programma	2013
Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en binnenstedelijke vernieuwing	31,2 (6,1%)
Landelijk gebied	82,1 (16,1%)
Bodem, water en milieu	39,7 (7,8%)
Economische zaken en recreatie	7,5 (1,5%)
Mobiliteit	175,9 (34,4%)
Cultuur en samenleving	27,6 (5,4%)
Jeugdzorg	118,5 (23,2%)
Bestuur en middelen	28,3 (5,5%)
Totaal Programma's	510,7 (100%)

Bron: Programmabegrotingen 2010, 2011, 2012, 2013, Provincie Utrecht

In onderstaand staafdiagram is de herkomst van de financiering van het programma landelijk gebied weergegeven.

Bron: Programmabegroting 2013, Provincie Utrecht

N.B. Vanaf 2014 is de Rijksbijdrage nog niet opgenomen, omdat die nog niet bekend was.

BIJLAGE 2: OVERZICHT MIDDELEN PER BELEIDSTERREIN

Natuur

De middelen voor het beleidsterrein Natuur komen uit het Kaderdocument AVP 2012-2015, de grond- voor- grond regeling van het Rijk (rapport Provincies Natuurlijk!), de afrondingsovereenkomst ILG en het Regeerakkoord 2012.

Op basis van de grond-voor-grond regeling van het Rijk ontvangt de Provincie hectares grond als financiering van de EHS. In tabel 2.1. zijn deze hectares omgerekend in euro's met een richtbedrag van €60.000 per hectare.

Tabel 2.1. Huidige middelen (schatting!)

Doel	Periode	Middelen	Berekening	Financier	Informatie Bron
1a.Verwerving en inrichting natuur (EHS)	Tot 2021	± €22,56 miljoen (via grond-voor-grond regeling)	376 ha (BBL nieuw) x €60.000 p/ha (richtbedrag PU)	Rijk	Rapport Provincies natuurlijk! (commissie Jansen)
1b.Verwerving en inrichting natuur (EHS)	Tot 2021	± €44,24 miljoen (via grond-voor-grond regeling) onzeker ± €14,30 miljoen op basis van provinciale aanname over aantal hectares dat als dekking benut kan worden	691 ha (nieuwe natuur niet ingericht) x €60.000 p/ha = €41,46 miljoen plus 309 ha (bestaande natuur) x 0,15 x €60.000 p/ha = €2,78 miljoen N.B. Provincie zelf gaat uit van 230 ha dekking uit niet ingerichte nieuwe natuur en 55 ha uit verkoop bestaande natuur. 230 ha x €60.000 p/ha = €13,8 miljoen plus 55 x 0,15 x €60.000,= p/ha = €495.000	Rijk/natuurorganisaties	Rapport Provincies natuurlijk! (commissie Jansen) Memorandum Provincie 2013RGW22
2a.Beheer natuur	2012 t/m 2013	€19,2 miljoen		Rijk	Afrondingsovereenkomst ILG
2b.Beheer	2014 tot	± €57,12 miljoen	4,8% van €170	Rijk/Provincie	Rapport

natuur, incl. effectgerichte maatregelen en Faunafonds	2021	(± €51,1 miljoen alleen beheer)	miljoen x 7 jaar (5,7% van €128 miljoen x 7 jaar alleen beheer) De gehanteerde €170 miljoen bestaat uit €105 miljoen van het Rijk en €65 miljoen van de provincies voor heel Nederland. De 4,8% is het aandeel van de Provincie Utrecht in de totale kosten.		Provincies natuurlijk! (commissie Jansen)
3.Middelen Regeerakkoord	Tot 2021	p.m.		Rijk	Regeerakkoord okt. 2012
4.Verwerving en inrichting natuur (EHS)- Akkoord van Utrecht	2011-2015	€10 miljoen (onderdeel AVP, éénmalig)		Provincie	Kaderdocument AVP 2012-2015
5. Verwerving en inrichting natuur (EHS) – Akkoord van Utrecht	2011-2021	€25 miljoen (onderdeel AVP, structureel €2,5 miljoen per jaar)		Provincie	Kaderdocument AVP 2012-2015
6.Inrichting natuur Groot Mijdrecht Noord	2011-2015	€10 miljoen (onderdeel AVP)		Provincie	Kaderdocument AVP 2012-2015
7.Uitgaven gerelateerd aan verwerving en inrichting natuur (zoals verplaatsing bedrijven, uitkoop tankstations etc.)	2012-2015	€22,9 miljoen (onderdeel AVP, verschillende posten)		Provincie/EU POP2	Kaderdocument AVP 2012-2015
Totaal	2012-2021	€166,78 miljoen zonder onzekere deel grond-voorgrond middelen €211,02 miljoen inclusief onzekere deel grond-voorgrond middelen			

		€181,08 op basis van provinciale aannname over aantal hectares grond dat als dekking benut kan worden			

Bronnen: Kaderdocument AVP 2012-2015, Rapport Provincies natuurlijk! 2012, Afrondingsovereenkomst ILG 2012, Regeerakkoord, oktober 2012, Memorandum voor Statencommissie RGW van 9 oktober 2012 (2013RGW22)

Aandachtspunten:

- De Provincie Utrecht gaat uit van een herijkte EHS, waarbij 1500 ha grond verworven wordt voor de EHS tot 2021. Er moet volgens de Provincie 4500 ha EHS ingericht worden: 1500 ha nieuw aangekochte gronden, 3000 ha reeds verworven gronden. De provinciale middelen zijn dus bedoeld voor deze totale opgave van 1500 ha verwerven, 4500 ha inrichten.
- Het Rijk gaat uit van een kleinere EHS: de ontwikkelopgave natuur van de Provincie Utrecht bestaat volgens de Commissie Jansen uit 702 ha natuur verwerven en 1.413 ha natuur inrichten. Hierbij gaat het om harde juridische verplichtingen en internationale verplichtingen. De kosten hiervan moeten volgens het Rijk worden gedekt uit ruilgronden die door de Dienst Landelijk Gebied zijn aangekocht (376 ha) en uit natuur in het bezit van natuurorganisaties (691 ha nieuwe natuur, niet ingericht en 309 ha bestaande natuur, samen 1000 ha). Alleen de 376 ha is zeker als financieringsbron. Het is nog onzeker of de hectares die in het bezit zijn van natuurorganisaties daadwerkelijk benut zullen worden voor financiering van de ontwikkelopgave.
- De Provincie zelf gaat ervan uit dat deze dekking via niet ingerichte nieuwe natuur en bestaande natuur niet helemaal realiseerbaar is. De Provincie gaat in de ontwikkelopgave uit van 230 ha dekking uit niet ingerichte nieuwe natuur en 55 ha uit verkoop bestaande natuur, samen 285 ha.
- De hectares uit de grond voor grond regeling van het Rijk (rapport Commissie Jansen) zijn bedoeld voor aankoop en inrichting van natuur. Voor bijkomende kosten, zoals bedrijfsverplaatsingen of bodemsaneringen, zijn deze middelen niet toereikend.
- In bovenstaande tabel is in de beschikbare middelen voor beheer natuur (2b) van 2014 tot 2021 ook de geplande provinciale bijdrage verwerkt. Deze provinciale bijdrage vormt wel onderdeel van de afspraken met het Rijk, maar moet nog beschikbaar komen via de Voorjaarsnota van de Provincie.
- In het Regeerakkoord staat dat er €200 miljoen per jaar beschikbaar komt via het Provinciefonds voor het beheren en beschermen van bestaande natuurgebieden. Onzeker is nog hoeveel de Provincie Utrecht hiervan ontvangt en waarvoor deze middelen aangewend kunnen worden. Deze middelen zijn daarom als p.m. post opgenomen.

Tabel 2.2. Vergelijking met het verleden

Kadernota AVP 2007-2013 (7 jaar)	Huidig 2012-2021 (9 jaar)	Ontwikkeling
€ 170 (natuur + verdroging)	± €167 tot €211 miljoen Op basis van provinciale aannname over inzet onzeker deel grond-voor-grond: €181,08 miljoen	

Per jaar	Per jaar	
€24,3	€ 18,6 tot €23,4 miljoen Op basis van provinciale aannee over inzet onzeker deel grond-voor-grond: €20,1 miljoen	-4% tot -23% Op basis van provinciale aannee: -17%

- Ontwikkeling: Doordat onzeker is of de gronden die in het bezit zijn van natuurorganisaties ingezet zullen worden voor de realisatie van de EHS is ook de omvang van de financiering via de grond voor grond regeling onzeker. De middelen voor natuur, inclusief de inkomsten van grond-voor-grond regeling, zullen in de komende periode per jaar een omvang hebben van tussen de €18,6 en €23,4 miljoen. Wanneer wordt uitgegaan van de aanname van de Provincie over de inzet van hectares niet ingerichte nieuwe natuur en bestaande natuur, zal de omvang van de middelen per jaar ongeveer €20,1 miljoen bedragen.
- Vergeleken bij de €24,3 miljoen per jaar uit het kaderdocument AVP 2007-2013 is dit een afname van minimaal -4% en maximaal -23%. Deze afname wordt met name veroorzaakt door de bezuinigingen van het Rijk. Uitgaande van de aanname van de Provincie over de inzet van niet ingerichte nieuwe natuur en bestaande natuur als dekking voor de EHS is de afname ongeveer -17%.
- De teruggang in middelen is in werkelijkheid nog wat groter dan bovenstaande cijfermatige vergelijking aangeeft. Dit komt doordat met de grond-voor-grond financiering van het Rijk ruilgronden worden ingezet voor financiering van de EHS die in de AVP periode 2007-2013 ook al beschikbaar waren voor de Provincie, maar geen onderdeel uitmaakten van de Kadernota AVP.
- De onzekerheidsmarge is zo groot dat men kan zeggen dat er naast een afname van de middelen vooral sprake is van een grote onzekerheid over de beschikbare middelen.
- De beschikbare middelen voor verdrogingsbestrijding zijn sterk afgenomen. Nu is er nog €2,37 miljoen in het AVP 2012-2015 opgenomen, oftewel €0,6 miljoen per jaar. In de Kadernota AVP 2007-2013 was dat nog €23,2 miljoen, oftewel €3,3 miljoen per jaar.

Recreatie

De middelen voor het beleidsterrein Recreatie zijn opgenomen in de Agenda Vitaaal Platteland 2012-2015 en in het Uitvoeringsplan Recreatie en Toerisme 2012. Daarnaast draagt de Provincie bij aan de gemeenschappelijke regeling van de recreatieschappen.

Tabel 2.3. Huidige middelen

Doel	Periode	Middelen
Agenda Vitaaal Platteland, Besteding in 2012: Recreatief hoofdnetwerk versterken/bewaken Recreatiedruk accommoderen (RODS)	2012-2015	€ 16 miljoen
Aanvullend incidenteel recreatiebeleid 2012 Recreatief hoofdnetwerk versterken/bewaken Vernieuwing in de natuur Open landschap beter beleven Ondernemerschap ondersteunen	2012	€ 2,3 miljoen
Provinciale bijdrage aan Recreatieschappen Beheer en onderhoud van recreatieterreinen en routes (in beheer recreatieschappen)	2012-2015	€ 7,8 miljoen

Bronnen: Kaderdocument AVP 2012-2015, Uitvoeringsplan Recreatie en Toerisme 2012, beleidsmedewerker Recreatie Provincie Utrecht.

Aandachtspunten:

- Voor 2013 zijn de aanvullende incidentele beleidsmiddelen van €2,3 miljoen niet meer beschikbaar. Naast de AVP middelen is jaarlijks nog €1,9 miljoen beschikbaar voor de recreatieschappen en circa €100.000 voor onderzoek/data/routes. In totaal €2 miljoen.
- Voor beheer van de (voorheen) RodS gebieden en de legakkers (stroken grond in veengebieden, vroeger gebruikt voor drogen uitgebaggerd veen) zijn geen budgetten gereserveerd.
- Voor een aantal andere thema's geldt dat de budgetten voor beheer in de komende jaren aflopen en er geen middelen zijn gereserveerd voor de lange termijn. Dit geldt voor: beheer landelijke wandel-, fiets- en vaarroutes in Utrecht, boerenlandpaden, Agenda 2010 Wandelen/provinciaal wandelnetwerk en Op de Fietsprojecten en voor het regionale fietsknooppuntensysteem. Zie tabel 2.4. voor de jaartallen waarin de budgetten aflopen.

Tabel 2.4. Jaartal afloop beheerbudget

Thema	Budget beheer loopt af in
Beheer landelijke wandel-, fiets- en vaarroutes in Utrecht	2013
Boerenlandpaden	2012
Agenda 2010 wandelen/provinciaal wandelnetwerk, Op de Fietsprojecten	2014
Regionale fietsknooppuntensysteem	2017

Bron: Beleidsmedewerker Recreatie Provincie Utrecht

Tabel 2.5. Vergelijking met het verleden

Kaderdocument AVP 2007-2013 (7 jaar)	Huidig AVP 2012-2015 (4 jaar)
€50,78 miljoen	€16,0 miljoen
Per jaar	Per jaar
€7,3 miljoen	€4 miljoen

Beleid 2009-2012 (4 jaar) (incl. bijdrage aan recreatieschappen)	Beleid 2012 (1 jaar) (incl. bijdrage aan recreatieschappen)	Beleid 2013 (1 jaar) (incl. bijdrage aan recreatieschappen)
€19,7 miljoen	€4,3 miljoen	€2 miljoen
Per jaar	Per jaar	Per jaar
€4,9 miljoen	€4,3 miljoen	€2 miljoen

Totaal AVP 2007-2013/beleid per jaar	Totaal AVP 2012-2015/beleid per jaar	Ontwikkeling
€12,2 miljoen	2012: €8,3 miljoen 2013: €6 miljoen	-32% -51%

Bronnen: Kaderdocument AVP 2007-2013, Kaderdocument AVP 2012-2015, Uitvoeringsplan Recreatie en toerisme 2012, Beleidsmedewerker Recreatie Provincie Utrecht.

Ontwikkeling: In 2012 was er voor recreatie ongeveer €8,3 miljoen per jaar beschikbaar, inclusief de bijdrage aan de recreatieschappen. In het Kaderdocument AVP 2007-2013 en het Beleidsprogramma Vrije Tijd was dat nog ongeveer €12,2 miljoen per jaar. Dit is een afname van 32%.

In 2013 zijn de beleidsmiddelen teruggelopen tot €2 miljoen. Hierdoor is het totaal in 2013 voor recreatie beschikbare bedrag gedaald tot €6 miljoen. Vergeleken bij de vorige AVP/beleidsperiode een teruggang van 51%.

De teruggang in de middelen voor recreatie is vooral te verklaren door het stopzetten van de financiering van de RodS (Recreatie om de Stad) door het Rijk. In het Kaderdocument AVP 2007-2013 stond een rijksbijdrage van €30 miljoen opgenomen voor RodS en een kleinere bijdrage voor landelijke routenetwerken (€2,1 miljoen). In het huidige AVP is er geen rijksbijdrage meer voor recreatie.

Landbouw

De middelen voor de landbouw komen uit de Agenda Landbouw 2012-2015 en uit het Kaderdocument Agenda Vitaal Platteland 2012-2015. Hiertussen bestaat een grote overlap. De middelen die in de Agenda Landbouw met "UFL" worden weergegeven zijn middelen die door de programmabureaus van het AVP worden ingezet.

Aangezien de financiële informatie uit deze twee nota's niet helemaal overeen komt wordt de informatie uit beide nota's hieronder apart weergegeven.

Tabel 2.6. Huidige middelen Agenda Landbouw 2012-2015

Agenda Landbouw Doel	Periode	AVP/Beleid	Middelen (in miljoenen euro's)
Landbouwstructuur/POP2	2012 tot en met 2015	UFL/AVP	€ 1,4
Project Laakzone (kavelruil)	"	UFL/AVP	€ 0,25
Duurzame landbouw/POP2	"	UFL/AVP	€ 0,05
Nog te programmeren landbouw	"	UFL/AVP	€ 1,5
Leader (EU-middelen en co-financiering)	"	UFL/AVP	€ 0,78
Middelen Provinciaal Milieu Beleidsplan Ontwikkeling beleid	"	FLO/Beleid	€ 0,065
Middelen Provinciaal Milieu Beleidsplan Uitvoering beleid via LaMi	"	UFL/AVP	€ 0,4 (dit bedrag is t.o.v. Agenda Landbouw verlaagd a.g.v. herijking bodem, water en milieu-beleid)
Middelen beleid landbouw	"	FLO/Beleid	€ 0,164 (0,041 per jaar)
Totaal Agenda Landbouw	"		€ 4,61

Bron: Agenda Landbouw 2012, Provincie Utrecht

Tabel 2.7. Kaderdocument Agenda Vitaal Platteland (AVP, 2012-2015)

Doel	Periode	Middelen (in miljoenen euro's)
Landbouwstructuur/POP2	2012 tot en met 2015	1,84
Duurzame landbouw/POP2	"	1,88
Hernieuwbare energie/POP2	"	1,23
Project Laakzone	"	0,25
Nog te programmeren landbouw	"	1,50
Verkoop gronden Laakzone (negatief saldo)	"	0,12
Oude verplichtingen	"	4,63
Totaal		11,45

Bron: Kaderdocument AVP 2012-2015

Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) van de Europese Unie is voor de Utrechtse landbouw en plattelandontwikkeling van groot belang. Een gemiddeld Utrechts melkveebedrijf ontvangt via de eerste pijler van het GLB per jaar €20.000,= Europese inkomenssteun (Provincie Utrecht, Agenda Landbouw, aug. 2012). Deze bedragen zijn niet verwerkt in bovenstaande tabel omdat de inkomensondersteuning rechtstreeks naar de agrariërs gaat.

De tweede pijler van het GLB is de plattelandontwikkeling (Nederlands Plattelands Ontwikkelings Programma, POP 2). Een deel hiervan wordt gebruikt voor landelijke subsidieregelingen (zoals jonge boerenregeling en subsidies voor duurzame stallen). Een ander deel kan door provincies worden gebruikt voor o.a. landinrichting, kavelruil, agrarisch natuurbeheer, waterbeheer, plattelandstoerisme en leefbaarheidsprojecten in kleine kernen.

Voor de nieuwe GLB programma periode 2014-2020 zijn de wetgevingsvoorstellen nog niet vastgesteld. Wel is duidelijk dat het bedrag dat aan Nederland wordt toegekend voor inkomensondersteuning lager zal zijn dan in de vorige periode (Provincie Utrecht, Agenda Landbouw, aug. 2012) en dat er nieuwe voorwaarden aan worden gesteld gericht op het ondersteunen van een duurzame landbouw en maatschappelijke diensten.

De mogelijkheden die in de nieuwe programmaperiode door de Europese Unie worden geboden voor plattelandontwikkeling zullen vergelijkbaar zijn als in de huidige periode (breed scala aan maatregelen). De bedoeling van het Rijk is echter om bij de invulling van het Nederlandse POP3 alleen maatregelen op te nemen die een relatie hebben met agrarische activiteiten. De Provincie Utrecht wil een bredere inzet van POP3 middelen.

Tabel 2.8. Vergelijking met het verleden

AVP 2007-2013 (7 jaar)	Huidig AVP 2012-2015 (4 jaar)	Ontwikkeling
€19,46 (7,48 landbouw + 11,98 Reconstructie/duurzame landbouw)	€11,4 miljoen zonder Europese middelen: €9,2 miljoen zonder oude verplichtingen: €6,8 miljoen zonder Europese middelen en oude verplichtingen: €4,53 miljoen	
Per jaar	Per jaar	
2,8 miljoen	€2,9 miljoen zonder Europese middelen €2,3 miljoen zonder oude verplichtingen: €1,7 miljoen zonder Europese middelen en oude verplichtingen: €1,1 miljoen	+ 4% -18% -39% -61%

Bron: Kaderdocument AVP 2007-2013, Kaderdocument AVP 2012-2015

Ontwikkeling: Nu is er ongeveer €2,9 miljoen euro per jaar beschikbaar, in het kaderdocument AVP 2007-2013 was dat ongeveer €2,8 miljoen euro per jaar. In het huidige AVP is echter €2,24 miljoen aan Europese POP2 middelen opgenomen, terwijl in het kaderdocument AVP 2007-2013 geen Europese middelen opgenomen waren. Hiervoor gecorrigeerd is er nu ongeveer €2,3 miljoen per jaar beschikbaar. De afname is dan ongeveer 18%.

Aandachtspunt is ook het hoge bedrag aan oude verplichtingen bij het thema Landbouw in het kaderdocument AVP 2012-2015: €4,63 miljoen. Wanneer deze oude verplichtingen niet meegerekend worden is de afname in middelen veel groter, namelijk -39%.

Wanneer de Europese middelen en oude verplichtingen allebei niet meegerekend worden is de afname zelfs 61%.

Cultuurhistorie

De beschikbare middelen voor cultuurhistorie in het landelijk gebied komen uit de Cultuurnota "Cultuur van U" en uit het Kaderdocument Agenda Vitaal Platteland 2012-2015 (AVP). Er is geen overlap tussen de beleidsmiddelen uit de Cultuurnota en de middelen uit de Agenda Vitaal Platteland. De middelen worden hieronder daarom apart weergegeven.

Tabel 2.9. Middelen in Cultuurnota

Doel Cultuurnota	Periode	Middelen (in miljoenen euro's)
<i>Cultuur verrijkt</i>		
Ruimtelijk erfgoed	2012 t/m 2015	€ 1,20
Gebiedsontwikkeling	"	€ 0,60
Monumentenzorg	"	€ 9,31 (zie opmerkingen in toelichting)
Iconen van Utrechts Erfgoed	"	€ 2,91
<i>Cultuur verandert</i>		
Versterking erfgoedsector	"	€ 6,67
Archeologie	"	€ 0,74
Totaal	"	€ 21,43

Bron: Cultuur van U, cultuurnota Provincie Utrecht, 2012-2015

Toelichting: Uit de Cultuurnota zijn de doelen en middelen weergegeven die een directe relatie hebben met de kwaliteit van de fysieke leefomgeving in het landelijk gebied. Deze middelen zijn echter niet uitsluitend voor het landelijk gebied bestemd.

Buiten beschouwing gelaten zijn: cultuureducatie, publieksbereik cultureel erfgoed, culturele evenementen, regionale omroep, provinciaal archief, cultuur en ondernemerschap en bibliotheken.

Het budget voor de monumentenzorg heeft toelichting:

Dit budget bestaat uit het Fonds Erfgoedparels (budget voor restauratie van monumenten) en de Erfgoedmonitor. Het totale Fonds loopt terug van €3 miljoen per jaar in 2010 en eerdere jaren naar €2,3 miljoen per jaar in de huidige periode. De provinciale middelen in het Fonds Erfgoedparels zijn echter veel sterker teruggelopen: van €3 miljoen in 2010 en eerdere jaren naar €0,5 miljoen per jaar nu. Dit is opgevangen door uit het provinciale budget van 2011 €0,3 miljoen per jaar toe te voegen aan het budget van de periode 2012-2015. Bovendien krijgt de Provincie sinds 2012 €1,5 miljoen per jaar van het Rijk. Dit zijn geen nieuwe middelen, maar middelen die het Rijk in het verleden zelf rechtstreeks besteedde. De €0,3 miljoen overgehevelde provinciale middelen vervallen vanaf 2016. Of de Rijksmiddelen na 2015 worden gecontinueerd, heeft de Provincie niet in de hand. Bovendien zal het Rijk bij continuering cofinanciering van de Provincie verwachten.

Het totale budget voor de Erfgoedparels is dus in werkelijkheid sterk afgenomen en kwetsbaar omdat de provinciale budgettaire basis zeer beperkt is.

Tabel 2.10 Middelen Cultuurhistorie in Agenda Vitaal Platteland

Doel Agenda Vitaal Platteland - cultuurhistorie	Periode	Middelen (in miljoenen euro's)
Nieuwe Hollandse Waterlinie	2012 t/m 2015	€ 20,68
Castellum Fectio	"	€ 1,00
Fort Vechten	"	€ 4,50
Grebbeinie	"	€ 3,30
Oude verplichtingen	"	€ 1,58
Totaal		€ 31,06
Cultuurnota plus Agenda Vitaal Platteland	2012-2015	€ 52,49

Bron: Kaderdocument AVP 2012-2015

Vergelijking met het verleden

Tabel 2.11. Vergelijking middelen cultuurhistorie in Agenda Vitaal Platteland 2007-2013 en 2012-2015

AVP 2007-2013 (7 jaar)	Huidig AVP 2012-2015 (4 jaar)
€62,1 (16,7 landschap en cultuurhistorie + 45,4 Impuls aandachtsgebieden, Nieuwe Hollandse Waterlinie)	€ 31,1 miljoen
Per jaar	Per jaar
8,9 miljoen	€ 7,8 miljoen

Tabel 2.12. Vergelijking middelen cultuurhistorie in Cultuurnota 2012-2015 en cultuurbeleid 2010

Cultuurbeleid 2010	Cultuurnota 2012-2015
€6,7 miljoen	€ 21,4 miljoen (€ 15,4 miljoen zonder gedecentraliseerde rijksmiddelen voor monumentenzorg)
Per jaar	Per jaar
€6,7 miljoen	€ 5,4 miljoen (€ 3,9 miljoen zonder gedecentraliseerde rijksmiddelen voor monumentenzorg)

Tabel 2.13 Ontwikkeling

Totaal AVP 2007-2013 + Beleid per jaar	Totaal AVP 2012-2015 + Beleid per jaar	Ontwikkeling
€15,6 miljoen	€ 13,2 miljoen of €11,7 miljoen zonder gedecentraliseerde rijksmiddelen voor monumentenzorg	-15% of -25% zonder gedecentraliseerde rijksmiddelen voor monumentenzorg

Ontwikkeling: In de Kadernota AVP 2007-2013 was ongeveer €8,9 miljoen per jaar opgenomen voor cultuurhistorie. De AVP middelen zijn nu ongeveer €7,8 miljoen per jaar (zie tabel 2.11). De

Cultuurnota middelen bedroegen in 2010 €6,7 miljoen en bedragen nu ongeveer €5,4 miljoen per jaar (zie tabel 2.12).

Het totale budget voor cultuurhistorie (in relatie tot de kwaliteit van de fysieke leefomgeving in het landelijk gebied) is op jaarbasis afgenomen van €15,6 naar €13,2 miljoen, oftewel een afname van 15%. Wanneer de gedecentraliseerde rijksmiddelen voor de monumentenzorg niet worden meegerekend is de afname 25% (zie tabel 2.13).

Water

De bij de Provincie beschikbare middelen voor waterbeleid komen uit het Kadernota Agenda Vitaal Platteland (AVP) 2012-2015, uit het Bodem-, water- en milieubeleid en het Waterplan.

Tabel 2.14 Middelen water in Agenda Vitaal Platteland 2012-2015

Doel Agenda Vitaal Platteland	Periode	Middelen (in miljoenen euro's)
Veenweide GWV*	2012 t/m 2015	€ 9,24
Veenweide overig*	"	€ 5,50
Aanvullende Fes-middelen Veenweideprogramma* (afrondeovereenkomst)	"	€16,0
Synergieprojecten	"	€ 4,80
KRW Eemland	"	€ 0,45
Oude verplichtingen	"	€ 1,13
Totaal	"	€ 37,12

Bron: Kadernota AVP 2012-2015

*Doelen van het integrale Veenweideprogramma zijn: beperking bodemdaling, robuust waterbeheer, behoud cultuurlandschap veenweiden, versterking natuur en versterking landbouw. Het gaat dus om veel meer dan alleen waterbeleid.

Tabel 2.15 Middelen in Bodem-, water- en milieubeleid

Doel	Periode	Middelen (in miljoenen euro's)
Prioriteiten beleidsontwikkeling waterveiligheid, leefkwaliteit stedelijk gebied, zoetwatervoorziening en drukte in de ondergrond	Structureel per jaar	€1,2
Prioriteiten vergunningverlening en handhaving	Structureel per jaar	€0,7
Totaal	Structureel per jaar	€1,9

Bron: Kadernota Bodem-, water- en milieubeleid

p.m. De middelen voor bodem-, water- en milieubeleid zijn in de nieuwe Kadernota Bodem-, water- en milieubeleid gebundeld en worden ingezet voor gebiedsgerichte projecten.

2.16 Middelen voor Kaderrichtlijn water in Waterplan

Doel	Periode	Middelen (in miljoenen euro's)
KRW maatregelen voor grondwater en grondwaterbescherming o.a. -Onderzoek en aanpak van verontreinigingen nabij grondwaterwinningen voor drinkwater. -Verminderen van emissies van gewasbestrijdingsmiddelen op de Utrechtse Heuvelrug	Per jaar tot en met 2015	€0,35

Bron: Beleidsmedewerker water Provincie Utrecht

In de vorige coalitieperiode (2007-2011) was er bij de Provincie éénmalig €1 miljoen beschikbaar voor het Programma Uitvoering KRW-maatregelen provincie Utrecht. De Provincie realiseerde hiermee een versnelling van de projecten van waterschappen en gemeenten op het gebied van oppervlaktewater, bijvoorbeeld aan natuurvriendelijke oevers. Deze projecten lopen nog door in 2012/2013, maar er zijn in deze coalitieperiode geen nieuwe middelen meer voor beschikbaar gesteld.

Vergelijking met het verleden

Omdat verreweg de meeste watermiddelen afkomstig zijn uit de kadernota's van de Agenda Vitaal Platteland (AVP) wordt de vergelijking met het verleden op basis van de kadernota's AVP gemaakt.

Tabel 2.17 Vergelijking middelen water in AVP 2007-2013 en AVP 2012-2015

AVP 2007-2013 (7 jaar)	Huidig AVP 2012-2015 (4 jaar)	Ontwikkeling
€ 71,7 miljoen (2,44 sanering waterbodems + 14,24 duurzaam waterbeheer + 34,2 westelijke Veenweiden + 20,8 synergie Kader Richtlijn Water)	€ 37,12 miljoen (inclusief veenweiden en synergiegelden Kader Richtlijn Water)	
Per jaar	Per jaar	
10,24	9,28	-9%

Bronnen: Kadernota AVP 2007-2013, Kadernota AVP 2012-2015

Ontwikkeling: In de Kadernota AVP 2007-2013 (plus impuls aandachtsgebieden) was er €10,2 miljoen per jaar beschikbaar. Nu is er via AVP 2012-2015 9,28 miljoen per jaar beschikbaar. Dit is een afname van 9%.

BIJLAGE 3: SAMENVATTINGEN PROVINCIAAL BELEID LANDELIJK GEBIED

Landbouwbeleid

Beleidsnota

- Landbouwvisie Provincie Utrecht, duurzame groei in een gevarieerd landschap, vastgesteld door PS op 13 september 2011
- Agenda Landbouw 2012-2015

Hoofdpunten Landbouwvisie

Toekomstbeeld: De Provincie wil dat de landbouw in 2040 voedsel kan produceren, het landschap open en groen kan houden, kan bijdragen aan milieudoelen en kan inspelen op de vraag naar rust, ruimte en beleving.

Naar verwachting ontwikkelt de agrariër zich in Utrecht in drie richtingen:

- Schaalvergroting en intensivering
- Ontwikkeling multifunctionaliteit of
- Beëindiging economische bedrijfsvoering

Om de landbouw toekomstperspectief te bieden kiest de Provincie voor nadruk op de eigen verantwoordelijkheid en op ruimte voor ondernemerschap. De Provincie geeft de boer ruimte om hierin eigen keuzes te maken en beïnvloedt deze keuze als dat nodig is voor bijvoorbeeld landschap, natuur of dierenwelzijn.

De Provincie richt zich op vier onderwerpen:

- Behouden en versterken van een economisch rendabele bedrijfsvoering
- Schaalvergroting afgestemd op de kwaliteit van het landschap
- Versterken duurzaamheid en aantrekkelijke leefomgeving
- Versterken relatie platteland en stad

Rollen Provincie:

Binnen de landbouwvisie neemt de Provincie reguleren en inkopen als hoofdrollen. De Provincie spreekt de ondernemer aan op zijn ondernemerschap. Naast deze rollen wordt er flankerend gekozen voor stimuleren, faciliteren en lobbyen.

Uitwerking in Agenda Landbouw

De Agenda Landbouw is de uitwerking van de Landbouwvisie. Deze geeft voor de periode 2012 tot en met 2015 aan waar de Provincie in haar landbouwbeleid op wil inzetten. De vier hoofdonderwerpen worden in deze agenda uitgewerkt in activiteiten. In de Agenda Landbouw staan tabellen met onderwerpen/doelen, de rol van de Provincie, betrokkenen, activiteiten en resultaten. Ook komen de volgende instrumenten aan bod:

- Het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB)
- Landbouw Milieu (LaMi)
- Vergunningverlening en handhaving
- De Agenda Vitaal Platteland doelenboom, uitvoeringssubsidies ILG en gebiedsprogramma's voor Utrecht Oost en Utrecht West.
- Kennisnetwerken.

Recreatiebeleid

Beleidsnota en uitvoeringsplan

- De aantrekkelijke regio, Visie Recreatie en Toerisme 2020, vastgesteld door PS op 23 april 2012
- Uitvoeringsplan Recreatie en Toerisme 2012, vastgesteld door GS op 8 maart 2012

Hoofdpunten De aantrekkelijke regio, visie Recreatie en Toerisme 2020

De algemene doelen van de Provincie voor recreatie en toerisme zijn:

- **Inhoudelijk: Het aanbod sluit in de toekomst beter aan op de vraag**
Het recreatieve aanbod is in 2020 beter toegesneden op de toekomstige vraag van recreanten en bezoekers van binnen en buiten de Provincie. Hierbij gaat het zowel om de kwantitatieve als de kwalitatieve vraag. Recreatieve ontwikkelingen vinden plaats in evenwicht met andere belangen met een ruimtelijke component, zoals natuur, woningbouw, economie, verkeer, landbouw, landschap en erfgoed.
- **Organisatorisch: Efficiënte en effectieve organisatie van het onderhoud en beheer**
De organiserende partijen van recreatie (publiek en privaat) zijn, ook in de toekomst, op hun taak toegerust en hebben de mogelijkheden om deze uit te voeren. Ook in een situatie waarbij sprake zal zijn van minder overheidsgeld en waarin recreatieondernemers en (semi)-private gebiedsbeheerders meer verantwoordelijkheden hebben om te zorgen voor landschappelijke kwaliteit en mogelijkheden voor de recreant.
- **Randvoorwaarde: Duurzame versterking van natuur, landschap en erfgoed**
De toeristisch-recreatieve sector moet bijdragen aan de versterking van kwetsbare natuur, een aantrekkelijk landschap en waardevol erfgoed. Ook lokale ondernemers en agrariërs zien de meerwaarde hiervan en zijn bereid erin te investeren. Ook inwoners zien de meerwaarde van het landschap, cultuurhistorie en natuurontwikkeling en zijn bereid hieraan bij te dragen.

De Provincie kiest voor focus op haar inhoudelijke taken en wil haar inzet meer richten op strategische gebiedsgerichte/thematische opgaven en voorzieningen van (boven)regionaal belang.

De Provincie wil zich op dit beleidsveld inzetten voor:

- **De regionale en bovenregionale recreatieve functies** (dag- en verblijfsrecreatie, recreatief routenetwerk en overige voorzieningen)
- **Beheer en ontwikkeling van toeristisch-recreatieve activiteiten voor een breed publiek** (met participatiecijfers van rond de 50% van de bevolking, zoals wandelen, fietsen, zwemmen, plaatsgebonden recreatie) en daarnaast voor varen vanwege het bovenlokale netwerk van waterwegen dan hiervoor nodig is.

De Provincie gaat haar rol in de promotie van bestemmingsgebieden afbouwen.

Uitvoeringsplan Recreatie en Toerisme 2012

De ambitie van de Provincie is dat recreatie en toerisme een bijdrage leveren aan verhoging van de aantrekkelijkheid van de leefomgeving van inwoners én aan versterking van de kwaliteit van het vestigingsklimaat van bedrijven.

Het beleid voor recreatie en toerisme wordt in het uitvoeringsplan uitgewerkt in vijf inhoudelijke opgaven:

1. Recreatief hoofdnetwerk versterken/bewaken
2. Recreatiedruk om de steden accommoderen
3. Vernieuwing in de natuur (EHS)
4. Open landschap beter beleven
5. Ondernemerschap ondersteunen

Natuurbeleid

Beleidsnota

- Startnotitie Natuurbeleid 2.0 (2012)

Hoofdpunten

Het Rijk heeft in 2010 in het Regeerakkoord aangekondigd het natuurbeleid verder te decentraliseren aan de provincies. Volgens dit Regeerakkoord is het natuurbeleid een kerntaak van de provincies. Tegelijkertijd heeft het Rijk een forse bezuiniging aangekondigd. In totaal wordt er landelijk €600 miljoen bezuinigd op het gehele natuurbeleid. Het Rijk verwacht daarnaast ook op financieel vlak een grotere verantwoordelijkheid van de provincies.

Op 20 september 2011 hebben Rijk en provincies een akkoord gesloten over de decentralisatie van het natuurbeleid. Op resp. 7 december 2011 en 8 februari 2012 zijn nadere afspraken over dit akkoord en de uitvoering ervan vastgesteld. Met het Onderhandelingsakkoord vindt een grote verschuiving plaats van de verantwoordelijkheid voor het natuurbeleid van het Rijk naar de provincie. De realisatie van het nog niet gerealiseerde deel van de EHS en de financiering van het beheer van de EHS komen onder verantwoordelijkheid van de provincies te vallen. Meer dan voorheen krijgt de provincie de verantwoordelijkheid om de beschikbare instrumenten in te zetten voor het behalen van internationale verplichtingen. Ook krijgt de Provincie rijkstaken gedecentraliseerd, zoals het Faunafonds en het beheer door Staatsbosbeheer. Door deze decentralisatie zullen het initiatief bij beleidsontwikkeling en de regie op de uitvoering sterker bij de provincie komen te liggen.

Met het natuurbeleid 2.0 wil de Provincie duidelijk maken hoe zij invulling gaat geven aan natuur als provinciale kerntaak. Ook wordt verkend welke realisatiestrategieën de provincie in het natuurbeleid kan gaan toepassen.

De in de startnotitie voorgestelde focus van het Natuurbeleid 2.0 richt zich op drie sporen:

- Vitale natuur, gericht op het behoud van biodiversiteit
- Beleefbare natuur met kwaliteit
- Meer aandacht voor de functies van natuur voor de Utrechtse burger

De vier thema's waarover nadere keuzes gemaakt moeten worden zijn:

1. Prioriteiten binnen natuurontwikkeling (nieuwe en bestaande natuur)
2. Natuurbeheer binnen de EHS
3. Natuur buiten de EHS
4. Nieuwe en vervallen rijkstaken

Akkoord van Utrecht

Op 9 juni 2011 hebben natuurorganisaties, LTO, de Provincie Utrecht en andere partijen overeenstemming bereikt over de invulling van het zogenaamde Akkoord van Utrecht. In dit akkoord is een verdeling gemaakt van de gebieden die wel, mogelijk later of niet meer zullen behoren bij de Utrechtse Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

Afgesproken is dat 1500 ha EHS tot 2018 zal worden gerealiseerd. Daarnaast worden er gebieden ter grootte van 1500 ha, die de partijen minder van belang achten voor het functioneren van de EHS, ontgrensd. De overige geplande natuurgebieden (circa 3000 ha) die nu nog in de EHS liggen, worden in de groene contour gelegd. In deze groene contour worden mogelijkheden geboden om met creatieve arrangementen natuur te ontwikkelen. Deze groene contour maakt geen ondedeel uit van de EHS en voor de landbouw zullen hier geen aanvullende planologische beperkingen gelden. Grote onomkeerbare ingrepen, die de toekomstige realisatiemogelijkheden van natuur in gevaar kunnen

brengen, zullen in deze gebieden niet mogelijk zijn. Op het moment dat hier daadwerkelijk realisatie van natuur heeft plaatsgevonden kunnen onderdelen van de groene contour alsnog EHS worden.
(bron: persbericht Provincie Utrecht, 10 juni 2011)

Agenda Vitaal Platteland

Nota

- Kaderdocument AVP 2012-2015

Hoofdpunten

De Provincie Utrecht heeft de ambitie haar landelijk gebied vitaal en toekomstgericht te houden. Centraal in die ambitie staat de Agenda Vitaal Platteland (AVP): een breed en integraal programma met opgaven op het gebied van natuur, water, bodem en milieu, landschap, cultuurhistorie, landbouw, recreatie en leefbaarheid.

Uitvoering van dit programma doet de Provincie in nauwe samenwerking met de gebiedspartners. De Provincie hecht veel waarde aan deze samenwerking omdat hierdoor synergievoordelen worden behaald door bundeling van budgetten en kennis en het creëren van draagvlak.

De Provincie heeft het landelijk gebied opgedeeld in twee deelgebieden: "Utrecht-West" en "Vallei en Heuvelrug en Kromme Rijn". Deze gebieden hebben een gebiedscommissie. De gebiedscommissies zijn bestuurlijke overlegorganen waarin de gebiedsorganisaties zitten. Ze zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de gebiedsprogramma's. Hierin zijn de tussen de provincie en het gebied overeengekomen doelen beschreven.

Ruimtelijke Ordening

Beleidsnota

- Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028 plus Provinciale Ruimtelijke Verordening, vastgesteld door Provinciale Staten op 4 februari 2013.

Hoofdpunten

De rode draad in de Structuurvisie is het behoud van het evenwicht tussen mens, milieu en markt. Daarbij gaat het om deze drie samen en in samenhang. In Utrecht moet er ruimte zijn voor:

- Voldoende en divers woningaanbod en een goed voorzieningenniveau, met inbegrip van het culturele aanbod
- Bereikbaarheid
- Een concurrerend vestigingsmilieu voor de kennis- en creatieve bedrijven
- Aantrekkelijke en beleefbare natuur en landschappen
- Een leefomgeving die duurzaam is en anticipeert op klimaatverandering

Bij het concretiseren van het provinciale ruimtelijke beleid binnen deze hoofdlijnen, maakt de Provincie twee prioritaire keuzes:

- Inzetten op binnenstedelijke ontwikkeling
- Versterken van de kwaliteit van het landelijk gebied

Vanuit de hoofdlijnen en prioritaire keuzes komt de Provincie op drie pijlers voor de ruimtelijke ontwikkeling:

- Een duurzame leefomgeving
- Vitale dorpen en steden
- Landelijk gebied met kwaliteit

Deze pijlers voor de ontwikkeling dragen bij aan de aantrekkelijkheid, leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteit van de Provincie.

Cultuurbeleid

Beleidsnota

- Cultuur van U, Cultuurnota Provincie Utrecht 2012-2015

Hoofdpunten

Visie

Cultuur heeft een sterke en positieve invloed op de samenleving omdat het bijdraagt aan innovatie en economische ontwikkeling en aan de kwaliteit van de ruimte. Cultuur creëert een aantrekkelijk vestigingsklimaat en draagt bij aan verbondenheid van mensen met elkaar en met hun omgeving. Wij willen dat de provincie Utrecht blijvend aantrekkelijk is voor bewoners, bezoekers en bedrijven. Door middel van ons cultuurbeleid willen we een wezenlijke bijdrage leveren aan "Utrecht topregio". Met Utrecht 2018 Culturele hoofdstad van Europa als richting van onze ambities.

Ambities

I. Cultuur verrijkt

Wij willen de cultuurhistorische kwaliteit van onze leefomgeving behouden, verbeteren en zichtbaar maken.

1. Ruimtelijk erfgoedbeleid
2. Gebiedsontwikkeling
3. Monumentenzorg
4. Iconen van Utrechts erfgoed

II. Cultuur verbindt

Wij willen de provincie Utrecht profileren als regio die sterk is in cultuur en mensen laten genieten van het rijke culturele aanbod.

1. Cultuureducatie
2. Publieksbereik cultureel erfgoed
3. Culturele evenementen: Festivals en Vrede van Utrecht
4. Regionale Omroep
5. Archieven

III. Cultuur versterkt

Wij willen de culturele sector professioneel en economisch verstevigen en daartoe het maatschappelijk draagvlak vergroten

1. Cultuur en ondernemerschap
2. Versterking erfgoedsector
3. Archeologie
4. Bibliotheken